

UTJECAJ ČLANSTVA U EUROPSKOJ UNIJI NA VANJSKU TRGOVINU REPUBLIKE HRVATSKE

Papić, Mihaela

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:091205>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-26**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

**UTJECAJ ČLANSTVA U EUROPSKOJ UNIJI NA
VANJSKU TRGOVINU REPUBLIKE HRVATSKE**

Mentor:

doc.dr.sc. Vladimir Šimić

Student:

Mihaela Papić

Split, rujan, 2018.

SADRŽAJ:

1.UVOD	3
1.1.Definicija problema istraživanja i cilj rada	3
1.2. Metode istraživanja	3
1.3. Struktura rada	3
2. TRGOVINSKA POLITIKA EUROPSKE UNIJE	4
2.1.Nastanak ekonomske zajednice i zajedničke trgovinske politike	4
2.2.Uloga Europske unije u svjetskoj trgovini	6
3.VANJSKA TRGOVINA REPUBLIKE HRVATSKE PRIJE PRISTUPANJA EUROPSKOJ UNIJI	10
3.1.Najvažnije zemlje partneri u uvozu i izvozu Hrvatske prije ulaska u Europsku uniju	11
3.2. Carine u Republici Hrvatskoj prije ulaska u Europsku uniju	14
4. VANJSKA TRGOVINA REPUBLIKE HRVATSKE NAKON ULASKA U EUROPSKU UNIJU	15
4.1. Integracija Hrvatske i drugih zemalja u EU	24
5.ZAKLJUČAK	29
SAŽETAK	31
LITERATURA	33
POPIS SLIKA, GRAFIKONA I TABLICA	35

1.UVOD

1.1.Definicija problema istraživanja i cilj rada

Hrvatska je postala punopravna članica Europske unije 1. srpnja 2013. sa svim pravima i obvezama koje iz tog članstva proizlaze. Između ostalog Republika Hrvatska je prihvatila sudjelovanje u trgovinskim sporazumima i nastupanje na tržištu dobara i usluga kao dio Europske unije.

S obzirom da je ulazak u Europsku uniju i posljedice istoga izazvao veliki interes kako kod znanstvenika, tako i kod šire javnosti, cilj ovog istraživanja jest analiza utjecaja članstva na vanjsku trgovinu Republike Hrvatske.

Cilj rada je analizirati kako je pristupanje Hrvatske Europskoj uniji i usvajanje zajedničke vanjskotrgovinske politike utjecalo na vanjsku trgovinu Republike Hrvatske. Analiza se provodi konkretnom usporedbom vanjske trgovine i BDP-a prije ulaska i nakon ulaska Hrvatske u EU.

1.2. Metode istraživanja

U ovom završnom radu korištena je dostupna znanstvena literatura, godišnja izvješća Državnog zavoda za statistiku, Hrvatske gospodarske komore kao i mnogi članci dostupni na internetu. U izradi su korištene metode analize, metoda dedukcije i indukcije, komparacije i podaci koji su pronađeni u navedenoj literaturi prikladno su sistematizirani.

1.3. Struktura rada

Završni rad se sastoji od pet poglavlja. Prvo poglavlje predstavlja uvod u kojem se definira problem istraživanja, cilj rada i navode se metode koje su korištene u istraživanju. U drugom dijelu rada opisana je trgovinska politika Europske unije. Prije detaljnog opisivanja trgovinske politike Europske unije i uloge Europske unije u svjetskoj trgovini, kronološki je opisan nastanak Europske ekonomske zajednice i Zajedničke trgovinske politike.

U trećem dijelu je opisana vanjska trgovina Republike Hrvatske prije pristupanja Europskoj uniji. Navedene su najvažnije zemlje partneri u uvozu i izvozu te carine prije ulaska u Europsku uniju. U četvrtom dijelu je opisana vanjska trgovina Republike Hrvatske nakon pristupanja Europskoj uniji. Primarno su opisane promjene u uvozu i izvozu i važnost sudjelovanja na zajedničkom tržištu. Završni rad završava zaključkom i popisom korištene literature.

2. TRGOVINSKA POLITIKA EUROPSKE UNIJE

2.1. Nastanak ekonomske zajednice i zajedničke trgovinske politike

Cilj osnivanja Europske ekonomske zajednice 1957. godine bio je unaprijeđenje gospodarskog rasta i blagostanja građana. Glavna zadaća Europske ekonomske zajednice je bila da osnivanjem zajedničkog tržišta promiče uravnotežen i održiv razvoj. Osnivanje zajedničkog tržišta je dugoročan i trajan postupak u kojem se oblikuju jasne metode, instrumenti i politike koji vode ka zajedničkom tržištu pri čemu su ključne riječi postupnost i slobode. Odnosi slobode u zajedničkom tržištu Europske unije razvijaju se postupno sljedećim redom : 1. Zone slobodne trgovine, 2. Carinske unije , 3. Zajedničko tržište , 4. Ekonomska unija, 5. Jedinstveno tržište i 6. Unutarnje tržište .¹

Zone slobodne trgovine su prvi i najniži stupanj trajnog ukidanja carina i količinskih ograničenja vezano za razmjenu država članica zone. Uspostavlja se zajednički sustav uvoza i izvoza robe koji se odnosi samo na države članice zone i za proizvode proizvedene unutar zone. Prema definiciji GATT-a zone slobodne trgovine (ZST) su zbroj dvaju ili više carinskih područja na kojima se carine i drugi ograničavajući propisi razmjene ukidaju ili znatno smanjuju između članica zone za proizvode podrijetlom s njihovih područja.

Viši stupanj povezivanja i prvi stupanj integracija je carinska unija. To je savez država kojim se ustanovljava jedinstveno carinsko područje na kojem su ukinute carine i druge ograničavajuće mjere za ukupnu trgovinu ili njen značajan udio između članica Unije i za proizvode podrijetlom

¹ Mintas Hodak LJ.(ur)(2004.), Uvod u Europsku uniju, Mate d.o.o., Zagreb, str 110.

iz članica Unije. Također, svaka članica carinske unije primjenjuje u osnovi iste carine prema državama nečlanicama.

Viši stupanj ispreplitanja nacionalnih ekonomija, i sljedeći stupanj integracije, je zajedničko tržište. Nakon ukidanja unutarnjih carina država članica EU-a i količinskih ograničenja, kao i ustanovljavanja zajedničke carinske tarife pristupilo se stvaranju organizacijskih i pravnih uvjeta zajedničkog tržišta radne snage, kapitala i obavljanja uslužnih djelatnosti.

Sljedeća etapa ostvarivanja svrhe i ciljeva EZ-a je uspostavljanje ekonomske zajednice čija osnovna formula glasi:

$$\text{Ekonomska zajednica} = \text{zajedničko tržište} + \text{zajedničke politike}$$

Nastavno ekonomska zajednica prerasta u viši oblik ekonomskog i društvenog zajedništva temeljenog na osnovama ekonomske i monetarne unije u skladu sa čl. 3 UEZ-a, te ugovorima iz Maastrichta i Amsterdama. Na tom putu trajno se usavršava i dopunjuje organizacija i djelovanje zajedničkog tržišta i to jedinstvenim europskim aktom iz 1986. godine kojim se uklanjaju preostale zapreke slobodnom kretanju roba, usluga, radne snage i kapitala. Iz tih procesa nastaje suvremeni koncept unutarnjeg tržišta koje obuhvaća područje bez unutarnjih granica.²

Europsku uniju čini 28 zemalja članica čija su carinska područja dio zajedničkog carinskog prostora na kojem se na sve države članice primjenjuje jedinstveno carinsko zakonodavstvo. Zajedničko tržište obilježava zajednička trgovinska politika, sloboda kretanja roba i zajedničku poljoprivrednu politiku. Carinska unija je jedinstveno carinsko područje zemalja članica Europske unije u kojemu se ukupna trgovina i promet robom između zemalja članica odvija bez carinskih formalnosti. Ne provodi se carinski nadzor nad robom i ne naplaćuju se carinska davanja. Kod trgovinskih odnosa s trećim zemljama, sva roba koja ulazi na područje EU podliježe jedinstvenim pravilima kontrole i naplate propisanih carina temeljenih na zajedničkoj carinskoj tarifi i zajedničkom carinskom zakonodavstvu, što određuje vanjsku politiku prema trećim zemljama.³

²Mintas Hodak LJ.(ur)(2004.), Uvod u Europsku uniju, Mate d.o.o., Zagreb, str. 111 i 112

³Hrvatska gospodarska komora(2012.): Vodič kroz promjene u vanjskoj trgovini nakon pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, Str.13

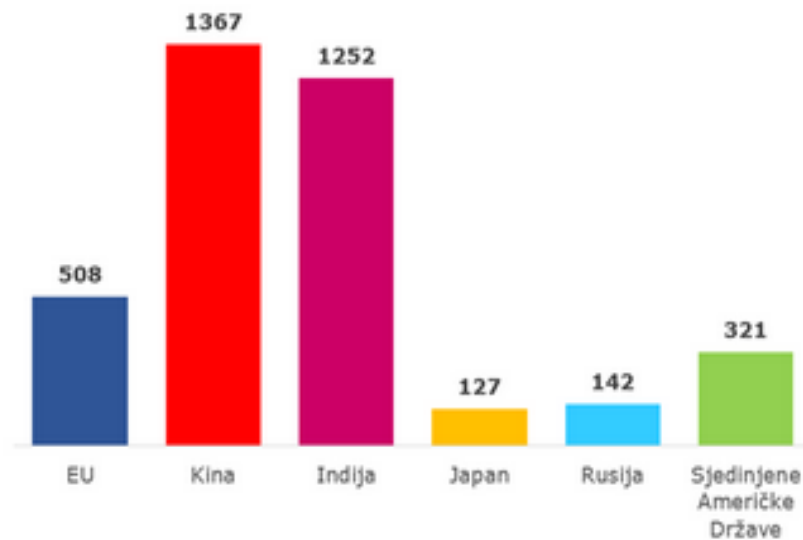
Uz zajedničku carinsku tarifu postoji baza podataka TARIC kao informatička verzija carinske tarife zajednice koja pruža uvid u relevantne carinske odredbe primjenjive na svaku robu. TARIC sadržava sve podatke povezane s uvozom i uvoznim davanjima, izvozom te drugim mjerama koje se primjenjuju na pojedinu robu, te na taj način daje potrebne informacije nadležnim nacionalnim carinskim službama i gospodarstvu. Jedinstvena carinska deklaracija prestala je biti izvor podataka za statistiku robne razmjene sa zemljama članicama EU. Kao zamjena za jedinstvene carinske deklaracije, u Europskoj uniji razvijen je sustav prikupljanja podataka o robnoj razmjeni direktno od poslovnih subjekata nazvan INTRASTAT. INTRASTAT istraživanje propisano je EU zakonodavstvom koje je na snazi u svim zemljama članicama EU. Međutim, praktična provedba INTRASTAT istraživanja nije ista u svim zemljama članicama. U Hrvatskoj je nositelj INTRASTAT istraživanja Državni zavod za statistiku, koji je zadužen za metodologiju, statističku obradu, te diseminaciju podataka, dok je Carinska uprava zadužena za prikupljanje i kontrolu podataka prikupljenih od poslovnih subjekata.⁴

2.2.Uloga Europske unije u svjetskoj trgovini

Okupljene u jednu integraciju, 28 zemalja članica EU zajednički sunajznačajniji svjetski uvoznik i izvoznik, točnije najveća svjetska ekonomija.⁵ Takvu poziciju EU može zahvaliti svom nastupu prema partnerima s jednom strategijom, a ne 28 različitih. Tržište Europske unije prostire se na 4,324,782 km² i ima više od 500 milijuna stanovnika.

⁴Carinska uprava Republike Hrvatske (<https://carina.gov.hr/>)

⁵European Commission(2018.);<http://ec.europa.eu/trade/policy/eu-position-in-world-trade/> (27.4.2018.)

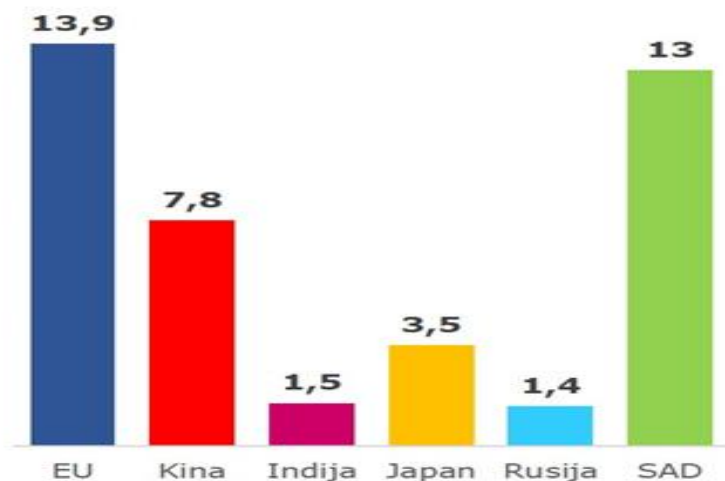

Grafikon 1: Stanovništvo Europske unije (u milijunima) 2015. godine u usporedbi s ostalim dijelovima svijeta

Izvor: Europa.eu (https://europa.eu/european-union/documents-publications/slide-presentations_hr)

EU je najveći partner zemalja u razvoju i osigurava 25% njihovog uvoza, dakle na višoj poziciji od SAD-a. Izuzevši naftu, EU uveze više iz zemalja u razvoju od SAD-a, Kanade, Japana i Kine zajedno.⁶ Na slici 2 možemo vidjeti veličinu gospodarstva i BDP-a u 2014. u odnosu na Kinu, Indiju, Japan, Rusiju i SAD.

⁶Kandžija, V.(2003.).: Gospodarski sustav Europske unije, sveučilišni udžbenik, Ekonomski fakultet, Rijeka

Grafikon 2: Veličina gospodarstva: Bruto domaći proizvod za 2014. u bilijunima eura

Izvor: Europa.eu (https://europa.eu/european-union/documents-publications/slide-presentations_hr)

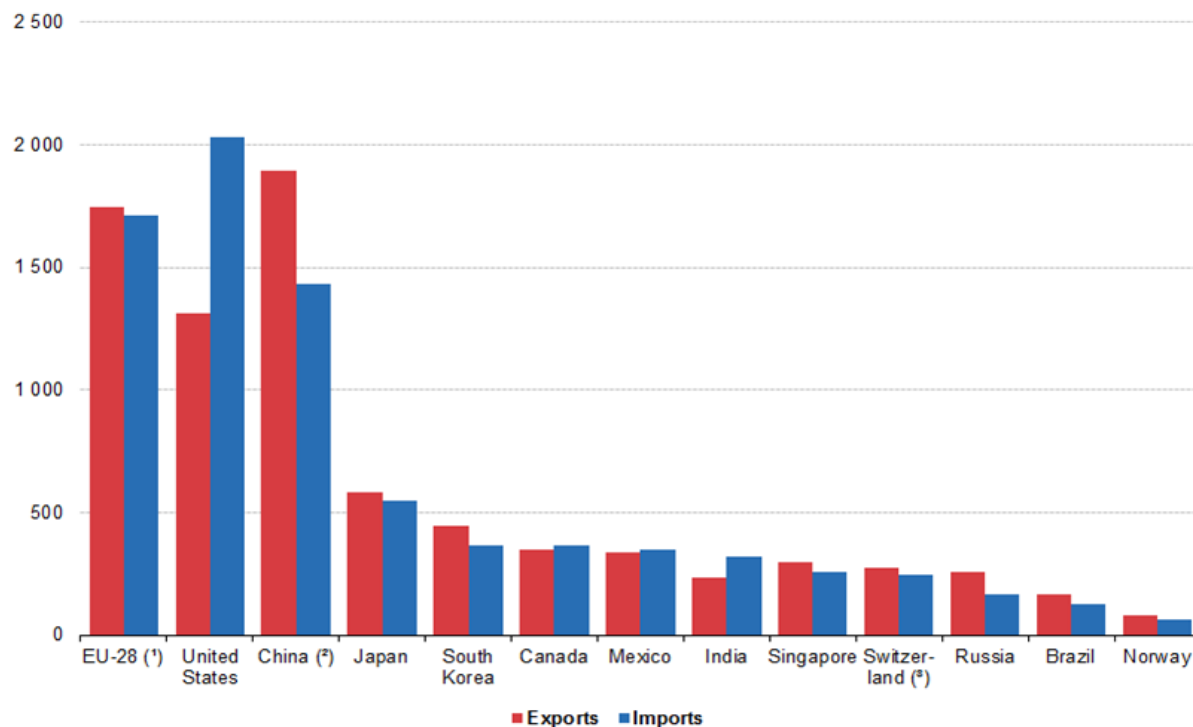
Proces odvijanja trgovine na globalnoj razini je pod nadzorom i pravilima Svjetske trgovinske organizacije (World Trade Organisation - WTO).

Prednost članstva u WTO-u ogleda se u činjenici što ono omogućuje pristup tržištu roba i usluga svih članica po načelima najpovoljnije nacije i uz poznata pravila.

Kada bismo promatrali vodeće uvoznike i izvoznike na svjetskom tržištu, promatrajući zemlje članice Europske unije kao zasebne trgovine, unutar prvih pet izvoznika bi bile EU članice Njemačka i Nizozemska, a među pet najvećih uvoznika spadaju Ujedinjeno Kraljevstvo i Njemačka. Predvodnici uvoznika i izvoznika su u tom slučaju Kina, SAD i Japan.

Kada bismo, s druge strane, tretirali trgovine svih zemalja članica kao trgovinu unutar jedne zemlje, EU 28 bi bila drugi najveći svjetski izvoznik i uvoznik s velikim tržišnim udjelom.

Europsku uniju dakle možemo promatrati kao jedan mali svijet. Kako i inače u svijetu postoje bogata, perspektivna i stabilna gospodarstva koja doprinose i potiču ona u razvoju, tako postoje i gospodarstva koja treba spašavati, neuređena i bez stabilnog vodstva. Takva je isto situacija unutar „malog svijeta“ Europske unije.

Grafikon 3: Glavni sudionici u međunarodnoj trgovini robom, 2016. (u milijardama EUR)

Izvor:Eurostat

Trgovina robom skupine zemalja Europske unije čini približno 15 % svjetske trgovine robom. Vrijednost međunarodne trgovine robom znatno je veća od vrijednosti međunarodne trgovine uslugama (skoro tri puta), što je posljedica prirode određenih usluga zbog koje je otežano njihovo pružanje preko granica. Ono što je vidljivo iz grafikona 1. jest da su skupina država EU-28, Kina i Sjedinjene države tri najveća globalna igrača u međunarodnoj trgovini.

Tijekom 2016. skupina država Europske unije, SAD i Kina bilježe otprilike istu razinu trgovine robom. Najuspješnije su ipak države EU-28 sa ostvarenih 3 455 milijardi EUR (ne uključujući trgovinu unutar EU-a). Ako promatramo uvoz i izvoz, skupina država EU-28 u 2016. godini je imala drugi najveći udio globalnog uvoza i izvoza.

3.VANJSKA TRGOVINA REPUBLIKE HRVATSKE PRIJE PRISTUPANJA EUROPSKOJ UNIJI⁷

Republika Hrvatska u gospodarskom smislu ubraja se u skupinu malih država, a kad je riječ o njenim resursima, ona je srednje bogata država. Slijedom toga, nije teško pretpostaviti da međunarodno poslovanje, iznad svega izvoz robe i usluga na međunarodno tržište, predstavlja izuzetnu važnost za njezin brži i snažniji gospodarski rast i razvoj. Nedostaci hrvatskog gospodarstva u izvoznom smislu su sljedeći: usitnjena proizvodnja hrvatskog gospodarstva, nedostatni proizvodni kapaciteti, nedostatak jasne nacionalne izvozne strategije, teži pristup svjetskom kapitalu, problemi vezani uz transfer novih tehnologija i znanja, itd. Konkurentnost hrvatskog gospodarstva predstavlja jedan od najvažnijih preduvjeta vezanih uz međunarodnu razmjenu RH i njezin uspjeh i poziciju na međunarodnom tržištu. Slijedom toga, već dugi niz godina jedan od strateških ciljeva hrvatske gospodarske politike predstavlja jačanje ukupne konkurentnosti hrvatskog gospodarstva, a time i jačanje izvoza kao strateškog opredjeljenja.

Za rast i razvoj hrvatskog gospodarstva s aspekta međunarodne ekonomije izrazito je važno povećanje izvoza, ali onog koji ima povoljnu strukturu. Samo takav izvoz generira dobit, osigurava dugoročnu konkurentnost, zaposlenost te samim time pridonosi dobrobiti hrvatskog gospodarstva u cjelini. Važno je da tako strukturirana vanjskotrgovinska robna razmjena ima što veću pokrivenost uvoza izvozom. Budući da je na taj način moguć pozitivan utjecaj međunarodne razmjene, odnosno izvoza na povećanje BDP-a, čime se dugoročno osigurava rast standarda i razvoj hrvatskog gospodarstva.

Bitno je spomenuti kretanje BDP-a zato što već duže vrijeme, a posebno u najnovijoj literaturi koja se bavi međunarodnom ekonomijom, dominira tvrdnja o postojanju jake uzročno-posljedične veze između rasta bruto domaćeg proizvoda i vanjske trgovine. Pritom se prije svega misli na važnost i značenje razine konkurentnosti izvoznog sektora svake države. U

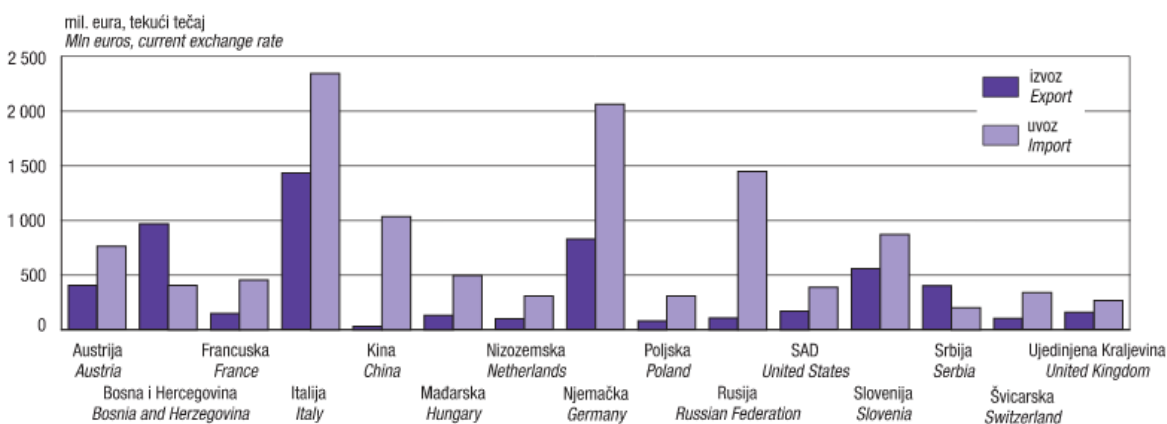
⁷Turčić Z(2015.): Hrvatsko gospodarstvo u vanjskotrgovinskoj razmjeni, Poslovna izvrsnost Vol 9 No. 1, str. 169, (<https://hrcak.srce.hr/139873>)

istraživanjima često susrećemo ekonometrijske modele kojima se nastoji utvrditi utjecaj izvoza na rast bruto domaćeg proizvoda.⁸

3.1. Najvažnije zemlje partneri u uvozu i izvozu Hrvatske prije ulaska u Europsku uniju

Hrvatska je u desetljeću prije ulaska u Europsku uniju najviše roba izvozila u Italiju, Njemačku i Bosnu i Hercegovinu. Što se tiče uvoza robe u istom periodu, najviše uvozi iz Italije, Njemačke i Rusije.

Čak i prije samog uključanja u Europsku uniju možemo vidjeti da je hrvatska trgovina ponajviše usmjerena prema zemljama Europske unije, odnosno zemlje Europske unije su glavni cilj za plasman proizvoda.

Grafikon 4: Najvažnije zemlje partneri u izvozu i uvozu Republike Hrvatske u 2009.

Izvor: DZS i Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2010.

Kao što je vidljivo u Grafikonu 4 i u 2009. godini su glavni uvoznici i izvoznici isti kao i prethodnih godina. Možemo uočiti da je Hrvatska 2009. godine dosta izvozila i u Sloveniju. Ona je također važan trgovinski partner Hrvatske, te je 2003. godine bila treća uvoznica u Hrvatsku po obujmu.

⁸Kovač I.(2012.):Trendovi i karakteristike međunarodne robne razmjene Republike Hrvatske, Ekonomski vjesnik Vol 25 No.1, str 43.-63. (https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=126274)

Količina i kvaliteta prekogranične suranje Republike Hrvatske i susjednih država ovisi o nizu faktora od kojih su ključni:

- Povijesno nasljeđe;
- Sadržaj i razina postojećih političkih odnosa;
- Gospodarski interesi obje države i posebice pograničnih regija;
- Prometna povezanost⁹

Što se tiče hrvatskog poslovanja sa grupacijama najbitnije ekonomske grupacije s kojima Hrvatska posluje su EU, CEFTA i OPEC (Organisation of Petroleum Exporting Countries).

⁹Šimić A. (2005.): Prekogranična suradnja u Europi s posebnim osvrtom na Hrvatsku, Zagreb, Str 64.

Tablica 1: Trgovina Hrvatske sa potpisnicama CEFTA-e i Europskom unijom, mil kn, 2003.- 2012.

		EU	CEFTA
2003.	Izvoz	27 954	297
	Uvoz	68 280	1 153
2004.	Izvoz	31 265	582
	Uvoz	69 547	1 447
2005.	Izvoz	32 382	1 203
	Uvoz	72 436	3 467
2006.	Izvoz	38 867	11 521
	Uvoz	84 110	6 016
2007.	Izvoz	39 822	14 707
	Uvoz	89 487	6 962
2008.	Izvoz	42 176	16 274
	Uvoz	96 412	7 589
2009.	Izvoz	33 482	11 752
	Uvoz	70 081	5 717
2010.	Izvoz	39 623	12 137
	Uvoz	66 387	5 916
2011.	Izvoz	42 632	13 670
	Uvoz	74 842	7 170
2012.	Izvoz	42 106	15 164
	Uvoz	76 197	7 455

Izvor: Vlastita izrada prema podacima iz Statističkih informacija DZS-a i Statističkih ljetopisa

U tablici 1 je vidljivo Hrvatsko trgovanje s dvije najvažnije partnerske grupacije u razdoblju prije ulaska u Europsku uniju. U vrijeme priključenja CEFTA-i do ulaska u članstvo EU hrvatsko gospodarstvo je bilo u usponu. To je dijelom ostvareno zbog toga što je Hrvatska u tom vremenu već potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, a to je označavalo liberalizaciju tržišta, odnosno smanjenje kvota za hrvatske proizvode na europskom tržištu i smanjenje carina.

Zemlje CEFTA-e važan su vanjskotrgovinski partner Republike Hrvatske. Na tržište tih zemalja plasiramo oko 20% ukupnog izvoza, a u strukturi uvoza one sudjeluju sa 5%.¹⁰

¹⁰Hrvatska gospodarska komora (2012): Vodič kroz promjene u vanjskoj trgovini nakon pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, str 15.

3.2. Carine u Republici Hrvatskoj prije ulaska u Europsku uniju

Carina je oblik posebnog poreza koji se naplaćuje kada roba prelazi granicu. Carina je državni prihod zato što je plaćaju svi koji uvoze robu koja se carini. Carina ujedno predstavlja i sredstvo zaštite domaćeg gospodarstva od inozemne konkurencije.

Uvjeti za obavljanje trgovine s inozemstvom uređeni su Zakonom o trgovini. Prema ovom zakonu vanjskom trgovinom smatra se kupnja i prodaja robe na inozemnom tržištu, te poslovi trgovačkog posredovanja(reeksporta) na inozemnom tržištu. Djelatnost vanjske trgovine može obavljati pravna i fizička osoba koja je registrirana za obavljanje te djelatnosti.¹¹

U Hrvatskoj se 2001. godine u proračun opće države iz carina slilo 3,2 mlrd. kuna ili oko 4,8% svih poreznih prihoda, što je više i od novca ubranog porezom na dobit (2,8 mlrd. ili 4,2%). To pokazuje da carineu Hrvatskoj, osim što štite domaću proizvodnju čine i vrlo važan prihod državnog proračuna. Pristupanjem WTO-u Hrvatska je pristala na postupno smanjivanje carinske zaštite, čime će one gubiti karakter vanjskotrgovačkog instrumenta, a sve više postajati samo jedan od izvora javnih prihoda. No kako se smanjivala carinska zaštita, tako se smanjivao i ukupni iznos carina u proračunu. Od 2002. godine u Hrvatskoj se primjenjuje Carinska tarifa po Kombiniranoj nomenklaturi EU, dok od 2003. godine prosječna carina za industrijske proizvode iznosi 3,5% pri čemu je prihvaćen princip po kojem carinske stope za sirovine i repromaterijal moraju biti niže od onih za gotove i polugotove proizvode. Za sezonske proizvode carina se određuje za razdoblje unaprijed, tako da su uvjeti uvoza tijekom cijele godine poznati unaprijed. Prema sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju, EU je gotovo u cjelosti, bez prijelaznog razdoblja, ukinula carine i druga ograničenja na uvoz hrvatskih proizvoda. Zadržana su samo ograničenja na izvoz mlade govedine, određenih ribljih proizvoda i vina. Od 2001. godine su ukinute carine i sva kvantitativna ograničenja na uvoz tekstilnih proizvoda.¹²

U Hrvatskoj usklađivanje Carinskog zakona i Uredbe za provedbu Carinskog zakona s propisima EU kontinuirano se provodi od 2000. godine. Međutim, prethodno usklađivanje carinske tarife nije bilo moguće do samog ulaska, osim već usvojene Kombinirane nomenklature, i to kod razvrstavanja robe do razine 8 znamenki. Sve ostalo je bilo moguće primijeniti tek na dan ulaska u EU, uključujući daljnju podjelu nomenklature i ukupne tarifne mjere u vezi s obračunom

¹¹Ibrišimović F.(2006.):Carinski sustav Republike Hrvatske, Zagreb, Poslovni zbornik, str.17.

¹²Tekst je napisan na osnovu podataka dostupnih na stranici Carinske uprave Republike Hrvatske (<https://carina.gov.hr/>)

carinskih davanja koja se primjenjuju u trgovini s trećim zemljama i u pravilu se razlikuju od postojećih u Carinskoj tarifi RH.¹³

4. VANJSKA TRGOVINA REPUBLIKE HRVATSKE NAKON ULASKA U EUROPSKU UNIJU¹⁴

Europska unija je zajednica demokratskih europskih zemalja putem koje članice ostvaruju zajedničke ciljeve kao što su uravnotežen gospodarski i društveni razvoj, visoka razina zaposlenosti te zaštita prava i interesa građana. Srž današnje Unije čini unutarnje tržište, a njegovi su temelji četiri slobode kretanja – robe, usluga, ljudi i kapitala.

Prvi ključan korak na putu Hrvatske prema Europskoj uniji bio je sklapanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju 2001. godine jer su njime prvi put uspostavljeni ugovorni odnosi između Republike Hrvatske i Europske unije. Hrvatska je taj sporazum sklopila u listopadu 2001. godine, njegova privremena primjena započela je 2002. godine, a na snagu je stupio po okončanju procesa ratifikacije 1. veljače 2005. godine.

Nakon sklapanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, Hrvatska je 21. veljače 2003. godine podnijela zahtjev za članstvo u Europskoj uniji. Pozitivno mišljenje prihvaćeno je u travnju 2004. godine, a pristupni pregovori otvoreni su 3. listopada 2005. godine.

Nova faza u odnosima Hrvatske i Europske unije započela je dubinskom usporedbom zakonodavstva (eng. screening). Pravna stečevina (fran. *acquis communautaire*) podijeljena je u 35 poglavlja, pri čemu se screening za poglavlja Institucije i Ostala pitanja nije provodio.

Dubinska usporedba zakonodavstva odvijala se u dvije faze: multilateralni i bilateralni screening. Tijekom multilateralne faze Europska je komisija prezentirala pravnu stečevinu, dok je tijekom bilateralnog dijela Hrvatska dala prikaz stanja u svojoj zemlji. Screening je završio godinu dana kasnije, a sadržajni dio pregovora vodio se na temelju pregovaračkih stajališta Europske unije i Republike Hrvatske, koji su pripremljeni za svako pojedino poglavlje.

¹³ Hrvatska gospodarska komora (2012.): Vodič kroz promjene u vanjskoj trgovini nakon pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, str. 13.

¹⁴ Cijelo poglavlje se temelji na podacima Državnog zavoda za statistiku i podacima Hrvatske gospodarske komore.

Pregovori su trajali do lipnja 2011. godine, kada su zatvorena posljednja četiri poglavlja a pristupni pregovori s Hrvatskom završeni. Hrvatska je potpisala Ugovor o pristupanju s Europskom unijom 9. prosinca 2011. godine te postala članica Europske unije 1. srpnja 2013. godine.¹⁵

Ulaskom u EU Republika Hrvatska se obvezala na primjenu Zajedničke trgovinske politike („Common Commercial Policy“). Tako su svi hrvatski zakoni i provedbeni propisi u trgovinskoj politici prestali biti na snazi danom stupanja u članstvo EU. Put Republike Hrvatske prema EU označila je, u smislu vanjskotrgovinske politike, liberalizacija trgovine, slobodna trgovina sa zemljama u regiji, usklađivanje zakonodavstva te u konačnici članstvo u WTO-u, koje je predstavljalo osnovu i temelj za integriranje hrvatskog gospodarstva u europsko i globalno tržište. RH ostaje članicom WTO-a i nakon članstva u EU. Svoje stavove predstavlja i usuglašava u strukturama EU, ali jedan dio aktivnosti ostaje i dalje u nadležnosti RH kao samostalne članice WTO-a. Sudjelovanjem u radu radnih tijela WTO-a, radnih skupina za pristupanje novih članica WTO-u, odnosno izvršavanjem prava i obveza koje proizlaze iz članstva u ovoj međunarodnoj organizaciji, RH se tako potvrđuje kao aktivna članica multilateralnog trgovinskog sustava. Članstvom u EU Republika Hrvatska počinje zastupati interese hrvatskog gospodarstva u kreiranju i provođenju Zajedničke trgovinske politike EU, te donošenju stajališta i odluka EU. Od posebne važnosti je, također, aktivno sudjelovanje i predstavljanje trgovinskih interesa Republike Hrvatske u drugim međunarodnim multilateralnim gospodarskim organizacijama, posebice Organizaciji za gospodarsku suradnju i razvoj (OECD) te u gospodarskim agencijama UN-a.

Nadalje, pristupanjem RH EU, kao što je već navedeno, stavili su se izvan snage svi bilateralni i multilateralni ugovori o slobodnoj trgovini koje je sklopila RH, a od kojih je posebno važan CEFTA 2006. Kako bi se ublažile negativne posljedice izlaska RH iz CEFTA-e na našu vanjsku trgovinu, EU je dogovorila niz dodatnih protokola s onim zemljama CEFTA-e s kojima je sklopila Sporazume o stabilizaciji i pridruživanju (Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Makedonija i Srbija). Cilj navedenog je bio da se u najvećoj mogućoj mjeri prenesu trgovinske povlastice koje je do sada RH imala s tim zemljama unutar postojećih ugovora, kako bi se

¹⁵Hrvatska gospodarska komora(2012.): Vodič kroz promjene u vanjskoj trgovini nakon pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, str. 7-10

stupanjem u članstvo EU ublažile promjene izvoznih uvjeta u neke najznačajnije trgovinske partnere RH, te zadržali tradicionalni trgovinski tokovi.¹⁶

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku i podacima Intrastat-a¹⁷ vidimo da je u 2013. godini ukupan izvoz u Republici Hrvatskoj od siječnja do prosinca iznosio 72,6 milijardi kuna. Istodobno uvoz je iznosio 125,1 milijardu kuna. Vanjskotrgovinski deficit iznosio je 52,5 milijardi kuna. Pokrivenost uvoza izvozom bila je 58,1%.

Već 2014. godine, odnosno godinu dana nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju uočavamo porast robnog izvoza za 9%. Tako je u 2014. ukupan izvoz Republike Hrvatske u razdoblju od siječnja do prosinca 2014. iznosio 79,1 milijardu kuna. Istodobno je uvoz iznosio 130,7 milijardi kuna. Vanjskotrgovinski deficit iznosio je 51,6 milijardi kuna. Pokrivenost uvoza izvozom bila je 60,5%.¹⁸

¹⁶Turčić Z (2015).: Hrvatsko gospodarstvo u vanjskotrgovinskoj razmjeni, str 168. (<https://hrcak.srce.hr/139873>)

¹⁷Pridruživanjem Republike Hrvatske Europskoj uniji, 1. srpnja 2013., statistički podaci o robnoj razmjeni Republike Hrvatske s inozemstvom dobivaju se iz dva različita izvora: Intrastatova obrasca za statistiku robne razmjene između zemalja članica EU-a (Intrastat) i Jedinstvene carinske deklaracije za statistiku robne razmjene sa zemljama nečlanicama EU-a (Extrastat).

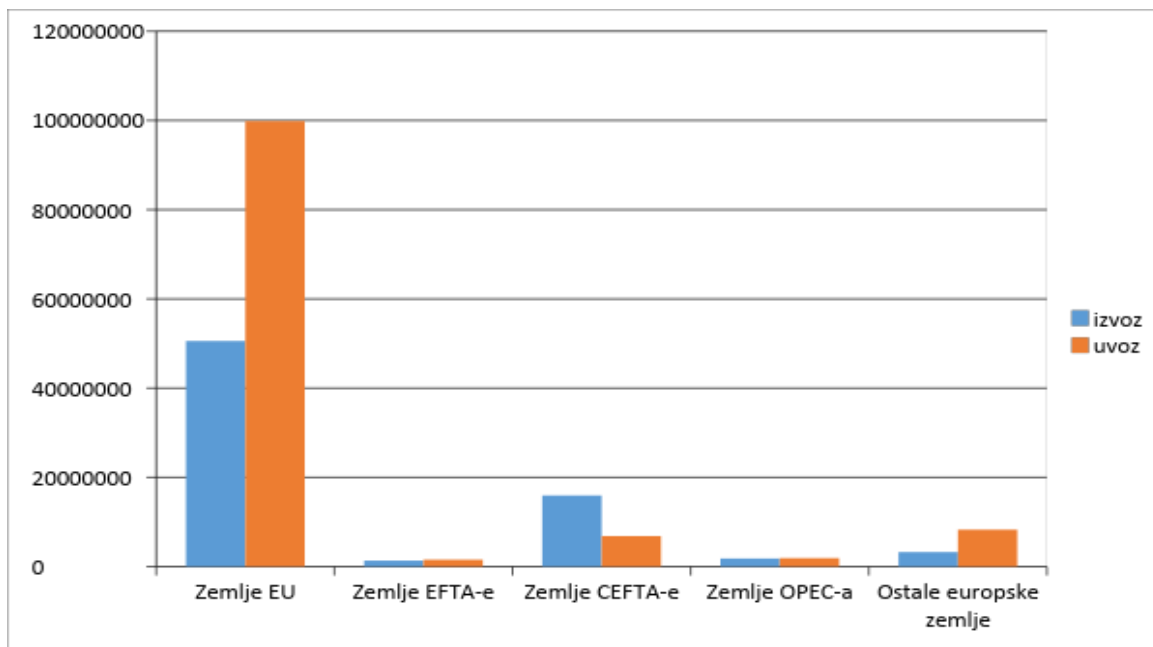
¹⁸Državni zavod za statistiku; Zagreb 22.svibnja. 2015.

Tablica 2: Izvoz i uvoz Hrvatske prema zemljama EU u tisućama kuna

	Izvoz Export			Uvoz Import			
	I. - XII. 2013.	I. - XII. 2014.	indeksi Indices I. - XII. 2014. I. - XII. 2013.	I. - XII. 2013.	I. - XII. 2014.	indeksi Indices I. - XII. 2014. I. - XII. 2013.	
Ukupno	72 594 640	79 099 297	109,0	125 051 938	130 673 196	104,5	Total
Zemlje Europske unije	44 815 853	50 527 635	112,7	92 439 744	99 818 509	108,0	EU countries
Austrija	4 547 838	4 816 146	105,9	11 256 379	11 339 323	100,7	Austria
Belgija	659 036	1 059 323	160,7	2 031 144	2 201 080	108,4	Belgium
Bugarska	286 070	342 214	119,6	406 269	716 137	176,3	Bulgaria
Cipar	60 138	79 559	132,3	58 342	90 159	154,5	Cyprus
Češka	1 000 827	1 217 149	121,6	2 984 866	3 035 589	101,7	Czech Republic
Danska	232 341	256 593	110,4	1 527 019	779 217	51,0	Denmark
Estonija	34 603	36 962	106,8	87 479	28 105	32,1	Estonia
Finska	135 442	187 151	138,2	284 981	227 050	79,7	Finland
Francuska	1 247 575	1 754 955	140,7	2 673 219	3 033 210	113,5	France
Grčka	676 907	891 550	131,7	504 282	693 877	137,6	Greece
Irska	74 904	101 346	135,3	395 379	311 170	78,7	Ireland
Italija	10 550 888	10 982 090	104,1	16 392 349	18 667 840	113,9	Italy
Letonija	38 333	73 529	191,8	33 173	33 152	99,9	Latvia
Litva	70 745	112 057	158,4	82 989	85 886	103,5	Lithuania
Luksemburg	603 990	131 951	21,8	104 868	112 145	106,9	Luxembourg
Mađarska	1 744 912	2 738 515	156,9	7 820 998	8 593 346	109,9	Hungary
Malta	786 219	604 178	76,8	128 469	30 169	23,5	Malta
Nizozemska	1 049 312	1 284 168	122,4	4 053 301	4 511 087	111,3	Netherlands
Njemačka	8 535 281	8 861 266	103,8	17 535 821	19 787 038	112,8	Germany
Poljska	819 577	1 076 361	131,3	2 759 516	3 245 931	117,6	Poland
Portugal	79 955	322 154	402,9	103 227	123 139	119,3	Portugal
Rumunjska	627 445	667 057	106,3	895 583	1 081 330	120,7	Romania
Slovačka	974 732	1 160 414	119,0	1 881 440	2 189 904	116,4	Slovakia
Slovenija	7 557 292	8 989 335	118,9	14 353 277	14 141 863	98,5	Slovenia
Španjolska	419 735	1 033 026	246,1	1 739 192	2 127 068	122,3	Spain
Švedska	438 831	583 952	133,1	888 483	875 577	98,5	Sweden
Ujedinjena Kraljevina	1 556 811	1 157 784	74,4	1 173 579	1 666 071	142,0	United Kingdom
Neraspoređeno	6 111	6 852	112,1	284 120	92 046	32,4	Not classified

Izvor : Državni zavod za statistiku, 2015.

U tablici 2 je prikazana trgovina između Hrvatske i ostalih zemalja Europske unije u 2014 godini. Hrvatska posluje sa 28 zemalja EU, dok sa drugim grupacijama posluje znatno manje (između pet i deset država po grupaciji). Navedeni podaci su još jasnije prikazani u grafikonu 5.

Grafikon 5: Izvoz i uvoz Hrvatske prema nekim ekonomskim grupacijama 2014. u tisućama kuna

Izvor : Vlastita izrada prema podacima Statističkih ljetopisa 2015.

Na grafikonu 3 je jasno uočljivo da je u navedenoj godini Hrvatska glavninu robne razmjene ostvarivala s ostalim članicama Europske unije, dok s druge strane vidimo da samo mali dio trgovanja obavlja sa drugim ekonomskim grupacijama.

Tablica 3: Robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom, tisuće kuna, 2014.-2017.

	IZVOZ	UVOZ	SALDO ROBNE RAZMJENE	POKRIVENOST UVOZA IZVOZOM %
2014.	79 099 297	130 673 196	-51 573 898	60,5
2015.	87 772 423	140 747 763	-52 975 340	62,4
2016.	92 763 217	148 474 542	-55 711 324	62,5
2017.	104 348 016	162 681 147	-58 333 131	64,1

Izvor: Vlastita izrada prema podacima iz Državnog zavoda za statistiku 2015.-2017.

Konačni podaci Državnog zavoda za statistiku pokazuju da su se u 2016. godini u Republici Hrvatskoj povećali izvoz i uvoz te vanjskotrgovinski deficit u usporedbi s 2015., dok je pokrivenost uvoza izvozom ostala na istoj razini. Ukupan izvoz Republike Hrvatske u 2016. iznosio je 92,8 milijardi kuna, što je u usporedbi s godinom prije povećanje od 5,0 milijardi kuna, odnosno 5,7%. U istoj godini ukupan uvoz iznosio je 148,5 milijardi kuna i povećao se za 7,7 milijardi kuna, odnosno 5,5 %, u usporedbi s 2015. Istodobno je deficit robne razmjene s inozemstvom iznosio 55,7 milijardi kuna, što je za 2,7 milijardi kuna više nego u 2015., a to je porast od 5,2%. U 2016. pokrivenost uvoza izvozom iznosila je 62,5%, što je gotovo isto kao i godinu prije, kada je iznosila 62,4%.

Porastu izvoza i uvoza najviše doprinose farmaceutski proizvodi i njihovi pripravci. Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih pripravaka, kao dio prerađivačke industrije, sudjelovala je u ukupnom izvozu sa 7,3% i ostvarila je najveći doprinos porastu izvoza, 55,1%.

Znatan utjecaj na povećanje izvoza imala je i proizvodnja gotovih metalnih proizvoda.

Prerađivačka industrija, s udjelom od 87,9% u ukupnom uvozu, najviše je pridonijela povećanju uvoza u 2016. porastom od 7,7%.

Robna razmjena Republike Hrvatske s državama članicama EU-a u 2016. čini 66,4% ukupnog izvoza, koji je u odnosu na prethodnu godinu porastao 5,3%, te 77,2% ukupnog uvoza, koji je porastao 4,4%.¹⁹

Kao i u godinama prije ulaska u EU, tako i u godinama nakon ulaska najveći vanjskotrgovinski partneri Republike Hrvatske su Italija, Slovenija, Njemačka i Bosna i Hercegovina.

Italija je najveća zemlja partner izvoza Republike Hrvatske u 2016., s udjelom od 13,7% ukupnog izvoza, što je porast od 8,0% u odnosu na godinu prije.

Najviše robe u 2016. uvezeno je iz Njemačke, čiji je udio u ukupnom hrvatskom uvozu 16,1%. Uvoz iz Njemačke porastao je za 9,4% u 2016. Jedna od najvažnijih zemalja partnera u ukupnoj robnoj razmjeni Republike Hrvatske u 2016. je i Slovenija, s udjelom od 12,5% ukupnog izvoza i 10,9% ukupnog uvoza, i s kojom je u usporedbi s 2015. ostvaren porast izvoza od 7,4% i porast uvoza od 8,0%. Republika Hrvatska je u 2016. s državama nečlanicama EU-a ostvarila 33,6% ukupnog izvoza, koji je porastao 6,4%, i 22,8% ukupnog uvoza, koji je porastao 9,3% u usporedbi s godinom prije. Najveći vanjskotrgovinski partneri izvan EU-a s kojima je Republika Hrvatska ostvarila robnu razmjenu u 2016. su Bosna i Hercegovina, Srbija te SAD. I dalje prednjači izvoz u Bosnu i Hercegovinu iako je u 2016. pao za 1,2%, dok je uvoz porastao za 14,7%.

Što se tiče podataka za 2017. godinu, konačni podaci Državnog zavoda za statistiku i dalje pokazuju rast uvoza i izvoza Republike Hrvatske, kao i vanjskotrgovinski deficit te pokrivenost uvoza izvozom. Ukupan izvoz Republike Hrvatske u 2017. iznosio je oko 105 milijardi kuna, što je u usporedbi s 2016. povećanje od oko 12 milijardi kuna, odnosno oko 13%. Istodobno je ukupan uvoz iznosio oko 163 milijarde kuna i povećao se za oko 15 milijardi kuna. Deficit robne razmjene s inozemstvom u 2017. iznosio je oko 59 milijardi kuna te je porastao za oko 5%, odnosno veći je za 3 milijarde kuna nego prošle godine. Pokrivenost uvoza izvozom iznosila je 64% u 2017., dok je godinu prije iznosila nešto manje od 63%.

Prerađivačka industrija, čiji udio u ukupnom izvozu u 2017. iznosi 89%, ostvarila je porast izvoza od oko 13% i time najviše utjecala na porast ukupnog izvoza Republike Hrvatske.

Povećanju uvoza isto tako znatno je pridonijela i proizvodnja metala, s udjelom od oko 6% u ukupnom uvozu i porastom od gotovo 17%.²⁰

¹⁹Državni zavod za statistiku: Robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom u 2016. (2017.)

²⁰Državni zavod za statistiku, Robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom u 2017. Konačni podaci, (2018.)

Isto kao i u 2016. godini najvažnije za Hrvatsku je tržište Europske unije jer robna razmjena s državama članicama EU u 2017. čini gotovo 65% izvoza. Najveći vanjskotrgovinski partneri iz EU-a su i dalje Italija, Njemačka i Slovenija. Izvoz u Bosnu i Hercegovinu ne mijenja trend. U razdoblju između 2016. i 2017. kretanje robne razmjene uvrstilo je RH među šest zemalja s najvećim porastom izvoza i uvoza u druge države članice EU-a.

Dakle, kao posljedica pristupanja Hrvatske Europskoj uniji, već se u 2014. godini bilježe visoke stope rasta robnog izvoza. Takav rast omogućen je ukidanjem svih prepreka slobodnoj trgovini s drugim članicama EU, a dijelom se temeljio i na izvozu roba inozemnog podrijetla, odnosno povećanoj trgovini. Nakon pristupanja EU osim u strukturi robne razmjene, možemo uočiti i pozitivno kretanje rasta BDP-a.²¹ (Tablica 4)

Tablica 4: Godišnja stopa rasta realnog BDP-a u Hrvatskoj između 2009. i 2015.

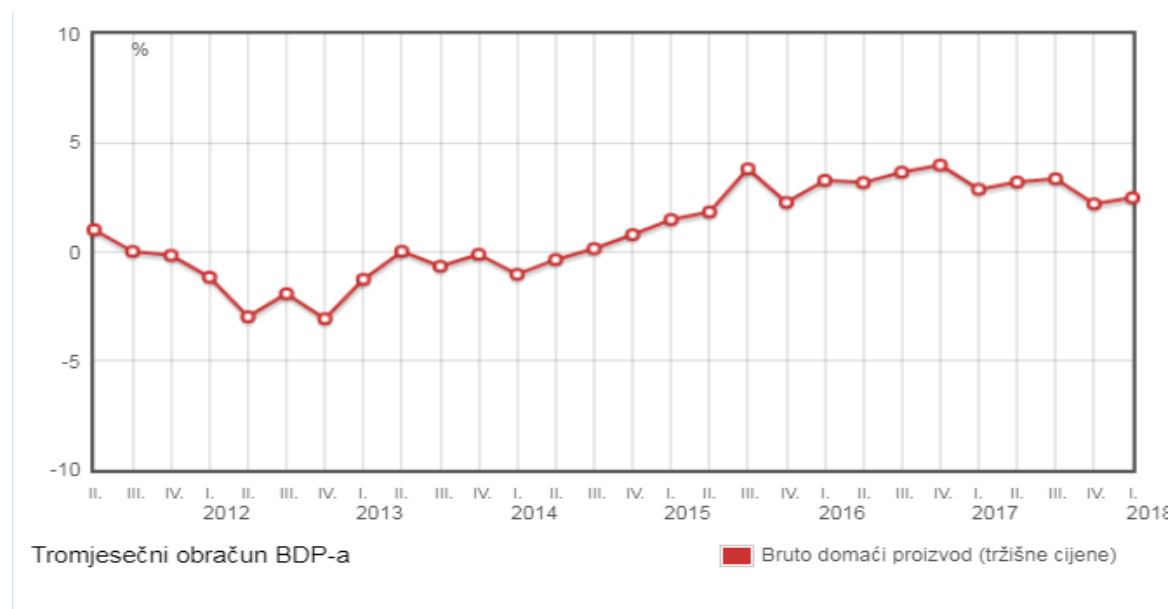
	BDP (ml.kn)	GODIŠNJI RAST(%)
2009.	330 966	-7,4
2010.	328 943	-1,4
2011.	333 326	-0,3
2012.	330 925	-2,2
2013.	331 374	-0,6
2014.	331 266	-0,1
2015.	338 975	2,3
2016.	348 678	3,0

Podaci za godine od 2009.-2015. Su konačni, dok su za 2016. privremeni

Izvor: Vlastita izrada prema podacima iz Statističkog ljetopisa 2017. godine

²¹ Hrvatska gospodarska komora (2017.): Kretanja BDP-a u Hrvatskoj- Izvori rasta i posljedice, Odjel za makroekonomske analize

Tablica 4 pokazuje kretanje BDP-a i stopu promjene na godišnjoj razini. Prema podacima DZS-a možemo uočiti da Hrvatska bilježi rast BDP-a cijelo desetljeće prije globalne krize(2009.) kada dolazi do pada. Negativan utjecaj kao posljedica globalne krize je dodatno produbio strukturne probleme u gospodarstvu te nakon 2009. trend padanja BDP-a se nastavlja. Prvi put zabilježen rast BDP-a nakon dugo godina je u 2015. i rast se nastavlja i u 2016. Pozitivan rast BDP-a dobrim dijelom možemo zahvaliti ulasku Republike Hrvatske u EU i rastu izvoza. Republika Hrvatska je od ulaska u EU povećala izvoz za oko 56%, a izvoz u zemlje EU je veći za oko 70%.

Slika 1: Realne stope rasta Hrvatskog BDP-a

Izvor : Državni zavod za statistiku

Prema trenutnim podacima Državnog zavoda za statistiku realni BDP u četvrtom kvartalu 2017. godine ima realni rast BDP-a od 2,2%. Hrvatska gospodarska komora (HGK) ocjenjuje uspoređivanje rasta BDP-a u 2017. godini rezultatom uspoređivanja rasta bruto investicija i izvoza usluga i snažnijeg rasta uvoza te da ostale sastavnice potrošnje nisu rasle dovoljnom dinamikom da bi održale veću stopu rasta.

4.1. Integracija Hrvatske i drugih zemalja u EU

Proširenje Europske unije na dvadeset i osam država članica predstavlja jedan od najznačajnijih događaja novije europske povijesti kojim se brišu razlike između Istoka i Zapada te započinje stvaranje europske zone stabilnosti, prosperiteta i zajedništva.²²

Model europskog integriranja, u vremenu gdje je globalizacija sve više prisutna, pokazao se kao jedan od najprimjerenijih načina povezivanja europskih zemalja.

Ideja integriranja je bila spojiti šest nacionalnih gospodarstava u jedinstveno gospodarsko područje kako bi se pokrenuo postupan proces koji bi privukao europske građane i njihove narode u "sve bližu zajednicu". Najočitiji je zahtjev ukloniti trgovinske barijere.²³

Najveće proširenje Europske unije se dogodilo 1. svibnja 2004. godine kada Europskoj uniji pristupaju dvije mediteranske i osam tranzicijskih država. Nakon toga 2007. godine Europskoj uniji pristupaju Bugarska i Rumunjska i 2013. godine Hrvatska. Navedenih 13 zemalja se nazivaju novim članicama Europske unije (EU-13). Navedene države su nakon prelaska na tržišno gospodarstvo bile socijalno i ekonomski zaostale u odnosu na ostatak Europske unije, i pripreme za njihov ulazak u europsku integraciju trajale su dugo.

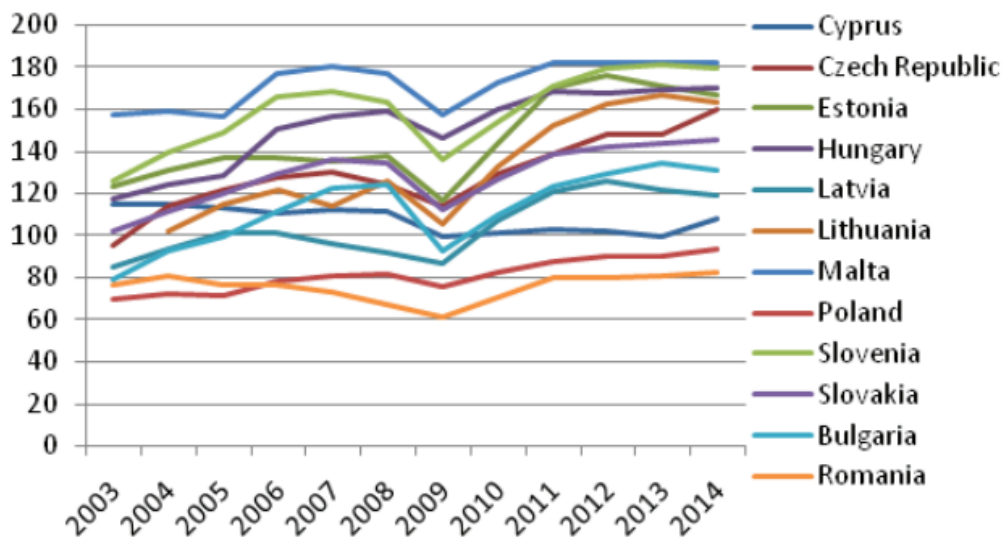
Sve zemlje koje su se do sada priključile Europskoj uniji imale su pozitivne efekte na vanjsku trgovinu, s tim da su ti efekti imali različit intenzitet kod različitih zemalja. Također, raspodjela ukupnih efekata na vanjskotrgovinsku razmjenu između starih i novih članica, kao i između velikih i razvijenih u odnosu na male i manje razvijene zemlje bila je različita. Pozitivni efekti priključenja Europskoj uniji na vanjsku trgovinu novih članica ogledaju se u povećanju vanjskotrgovinske razmjene, posebno rastu izvoza, što je prvo imalo kao posljedicu smanjenje vanjskotrgovinskog deficita a nakon toga i ostvarivanje suficita u razmjeni sa inozemstvom.²⁴

²²Mintas Hodak Lj.(2010.): Europska unija. Zagreb: Mate d.o.o.

²³Baldwin R., Wyplosz C.(2015.): The Economics of European integration, McGraw-Hill Education, str 38.

²⁴ Krajišnik M., Žutić A. (2017.) Impact of the Enlargement of the European Union on the Foreign trade and development of the new members, Economics Vol 5, No 1., str. 38

Analize²⁵ pokazuju da su sve navedene države, osim Cipra, nakon ulaska u EU imale značajan i kontinuiran rast udjela vanjske trgovine u BDP-u. Najveći rast imale su Češka, Mađarska, Slovenija i Litva. Povećanje otvorenosti ekonomije imalo je značajne efekte na njihovu ekonomsku poziciju.²⁶

Grafikon 6: Vanjska trgovina robe i usluga novih članica EU (% BDP-a)

Izvor: The World Bank (<https://www.worldbank.org/en/topic/trade>)

Možemo uočiti da se stupanj otvorenosti razlikuje od države do države, ali da ulazak u Europsku uniju u većoj ili manjoj mjeri pozitivno utječe na vanjsku trgovinu navedenih država.

Prije ulaska u EU većina država²⁷, u razdoblju između 2000.-2003. bilježe pad udjela izvoza u BDP-u. Izuzetak su bile Poljska, Slovenija i Slovačka. Također, neposredno nakon ulaska u EU, većina država bilježi rast udjela izvoza, osim Malte čiji se udio izvoza u 2005. godini smanjio za 2% u odnosu na 2003. godinu, i Cipra, čiji je izvoz u 2003. godini iznosio 58,1% a u 2005. godini 56,2% BDP-a. Vidljivo je da nisu sve zemlje bile jednako spremne za ulazak na jedinstveno tržište Europske unije i konkurenciju na njemu.

²⁵ Analiziraju se države koje su u EU ušle u razdoblju 2004.-2007.

²⁶ Krajišnik M., Žutić A. (2017.) Impact of the Enlargement of the European Union on the Foreign trade and development of the new members, Economics Vol 5, No 1., str. 39-44

²⁷ Odnosi se na navedene države koje su EU ušle 2004. godine

Do značajnog pada udjela izvoza u svim zemljama dolazi u periodu od 2008. do 2010. godine, a on je uzrokovan svjetskom ekonomskom krizom. U tom periodu, najveći pad se desio u Slovačkoj u kojoj je udio izvoza u BDP-u 2009. godine pao za 15% u odnosu na 2008. godinu.²⁸

Nakon 2010. godine dolazi do rasta udjela izvoza u BDP-u u svim zemljama. Ukoliko promatramo 2014. godinu, odnosno 10 godina nakon integracije promatranih država u EU, primjećujemo da je u svim zemljama došlo do značajnog rasta udjela izvoza u BDP-u, osim na Cipru gdje je udio u 2014. godini pao za 3,4% u odnosu na 2004. godinu. Sve ostale zemlje bilježile su rast, i to od minimalnih 19,3% na Malti, do najviše 72,5% u Litvi.

Značajan rast zabilježile su i Mađarska u iznosu od 48,78% i Češka u iznosu od 45,60%.²⁹

Za razliku od Rumunjske koja je imala stalni rast udjela izvoza u BDP-u, Bugarska je bilježila skromniji rast, kao i izvjestan pad u vrijeme ekonomske krize. Porast izvoza je pozitivno je utjecao na vanjskotrgovinske bilance zemalja novih članica, koje su iz zone većeg ili manjeg deficita u vanjskotrgovinskoj razmjeni postale zemlje sa suficitom. Zemlje koje su i prije ulaska u EU imale nizak deficit vanjske trgovine (Slovenija, Češka i Mađarska) najspremnije su dočekale uključanje u članstvo, odnosno nekoliko godina nakon ulaska su postale države sa suficitom vanjske trgovine. Kod država sa većim deficitom proces smanjivanja deficita je išao sporije, ali ipak se događao.

Kao i kod svih navedenih država, tako i u Hrvatskoj možemo već godinu nakon ulaska, odnosno 2014. godine uočiti rast izvoza od 9%, ali zbog porasta uvoza vanjskotrgovinska bilanca je još uvijek u deficitu.³⁰

Međunarodna trgovina jedan je od ključnih čimbenika gospodarskog razvoja zemlje. Trgovina robe u Hrvatskoj čini oko 55% BDP-a.³¹

²⁸ Krajišnik M., Žutić A. (2017.) Impact of the Enlargement of the European Union on the Foreign trade and development of the new members, Economics Vol 5, No 1., str. 44-46

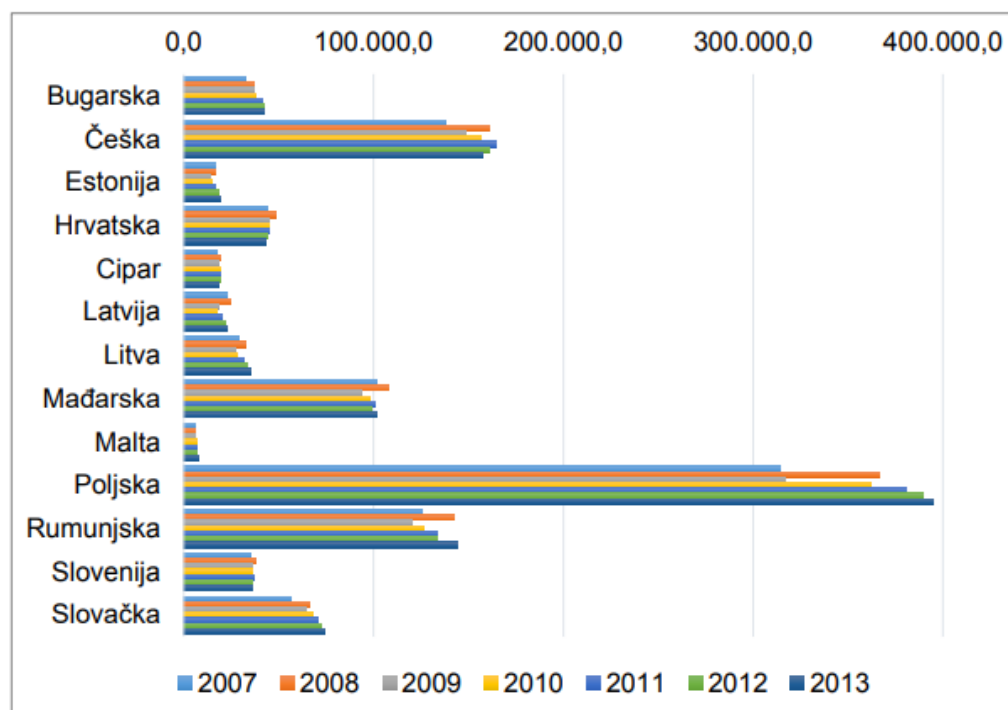
²⁹ Hegedüs Z., Kiss J. (2014.): The impact of ten years of European Union membership on Hungarian agricultural trade, Studies in Agricultural Economics 116, str. 91-93

³⁰ Državni zavod za statistiku (2015.)

³¹ Ranilović N. (2017.): The Effects of Economic Integration on Croatian Merchandise Trade, HNB, Zagreb, str. 3-4

Na temu utjecaja vanjske trgovine na ekonomski razvoj urađeno je dosta analiza. Mnoge ukazuju da vanjska trgovina ima pozitivan utjecaj na ekonomski rast. Ovo je posebno istaknuto kod utjecaj izvoza na rast proizvodnje i nacionalnog dohotka.

Sve nove članice petog proširenja Europske unije su bilježile stope rasta BDP-a , osim u periodu ekonomske krize kada dolazi do pada u svim državama. Navedeno možemo vidjeti u grafikonu 7.

Grafikon 7: BDP za EU 13 u razdoblju od 2007. do 2013. godine u milijunima eura

Izvor: Eurostat (http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=namq_10_gdp&lang=en)

Klasična teorija razmatra trgovinsku integraciju kao korak prema slobodnoj trgovini čime se očekuju pozitivni učinci na zemlje sudionice. Međutim, načini i dinamika trgovinske integracije je drugačija za svaku državu.³²

Sve zemlje koje su postale članice Europske unije u postupku petog, velikog proširenja imale su pozitivne efekte na vanjsku trgovinu i ekonomski rast. Pozitivni efekti priključenja Europskoj uniji na vanjsku trgovinu novih članica ogledaju se u povećanju vanjskotrgovinske razmjene, posebno rastu izvoza, što je prvo imalo posljedicu smanjenje vanjskotrgovinskog deficita, a nakon toga i ostvarivanje suficita u razmjeni sa inozemstvom. Nekoliko godina nakon ulaska u EU, sve nove članice bilježe poboljšanje vanjskotrgovinske bilance. Rast vanjske trgovine, posebno izvoza, imao je pozitivan utjecaj na ekonomski rast zemalja članica koje su se priključile Europskoj uniji tijekom petog proširenja.³³

Pridruživanje Europskoj uniji ima ukupan pozitivan učinak na trgovinu, ali na svaku državu članicu djeluje različito zbog velikih razlika u početnim uvjetima i sposobnosti da iskoristi sve beneficije koje nudi članstvo u EU.³⁴

³² Derado D. (2008.): Effects of the eastern EU-enlargement on Croatia – A trade analysis, Management, Vol. 13, str. 38

³³ Krajišnik M., Žutić A. (2017.) Impact of the Enlargement of the European Union on the Foreign trade and development of the new members, Economics Vol 5, No 1., str. 46-50

³⁴ Hegedüs Z., Kiss J. (2014.): The impact of ten years of European Union membership on Hungarian agricultural trade, Studies in Agricultural Economics 116, str. 105

5.ZAKLJUČAK

Članstvo u Europskoj uniji dugi niz godina je predstavljalo glavni vanjskopolitički cilj za Hrvatsku. Hrvatskoj kao državi koja se u gospodarskom smislu ubraja u skupinu malih država, koju karakterizira slabo razvijeno gospodarstvo sa nedostatnim proizvodnim kapacitetima, nedostatak jasne izvozne strategije i teži pristup svjetskom kapitalu te konstantan porast emigracija, ulazak u Europsku uniju se činio kao trenutno rješenje svih problema. Nije ni čudo što je vladalo takvo mišljenje s obzirom da je stanovništvu prije ulaska u Europsku uniju obećavana stabilnost, ulaganja i sigurna radna mjesta ili u Hrvatskoj ili bilo gdje na području EU. Bilo bi pogrešno reći da se ništa od toga nije dogodilo, ali nažalost jedina stavka od navedenog koja je u potpunosti ostvarena jest pristup tržištu i kretanje stanovništva. To je dovelo do iseljavanja ljudi iz Hrvatske u velikom broju.

Već od 2001. godine nakon potpisivanja Ugovora o stabilizaciji i pridruživanju, u Hrvatskoj se postepeno vrši liberalizacija tržišta, odnosno ukidaju se carine i kvote na pojedine proizvode. U posljednjih nekoliko godina izvoz, ali i uvoz rastu. Na takvim rezultatima se možemo zahvaliti zajedničkom tržištu koje je Hrvatskoj dodatno otvorilo mogućnosti i omogućilo pristup tržištima. To dovodi do procesa internacionalizacije, odnosno sve manje važnosti domaćeg i sve veće važnosti inozemnog tržišta za stvaranje i rast BDP-a. Počinje se uviđati da robni izvoz igra najvažniju ulogu u tom procesu, odnosno udjel robnog izvoza u BDP-u kontinuirano raste.

Iako je u periodu neposredno prije ulaska Hrvatske u EU postojala određena nesigurnost u buduće trgovinske rezultate, većina analiza, tako i ova, pokazuju nam uglavnom pozitivne posljedice. Pretpostavljeni oštri pad izvoza u zemlje CEFTA-e, koje je jedno od naših glavnih tržišta, spriječili smo brзом prilagodbom administrativnih protokola i sklapanjem dodatnih trgovinskih sporazuma (sporazumi sa Albanijom, Bosnom i Hercegovinom, Crnom Gorom, Makedonijom i Srbijom). Dugoročno gledano, situacija može prijeći u negativni trend jer spomenute zemlje rade na popravljajući stanja svojih robnih tržišta, čijim jačanjem Hrvatska zasigurno gubi utjecaj. Izvoz u zemlje EU je očekivano snažno rastao, a ukupni dojam kviri veliki rast uvoza. Nažalost, u tom aspektu izostaje strateška kreativnost koja bi spriječila dodatni rast uvozno-izvozne neravnoteže. Hrvatska proizvodna industrija trenutno nema snage samostalno djelovati na tržišta bogatijih gospodarstava EU te bi zasigurno profitirala jačim

državnim angažmanom. Usmjerenije djelovanje državnih agencija u analizi pojedinih tržišta, izgradnji imidža Hrvatske u stranoj gospodarskoj okolini, izravno poticanje i posredovanje tijekom poslovnih aktivnosti naših i stranih subjekata morali bi dati pozitivne rezultate u svim vremenskim perspektivama.

Iako je punopravna članica Europske unije, Hrvatska je još uvijek u mnogim segmentima neprivlačna inozemnim ulagačima, ne pruža adekvatna radna mjesta obrazovanom stanovništvu te je nedovoljno poticajna za domaće proizvođače. Dakle iako se nalazi pod okriljem najveće svjetske ekonomije u Hrvatskoj se nameće potreba za modernizacijom, pametnijim ulaganjem i pronalaženjem načina za zadržavanje stanovništva i podizanja životnog standarda.

Pet godina nakon ulaska se osjećamo ponosno što smo dio priče o Europskoj uniji, ali smo svjesni činjenice da će trebati još vremena i pametnih poteza da postignemo osjetniji napredak i stvarni pomak prema naprijed.

SAŽETAK

Hrvatska je 2013. godine postala punopravna članica Europske unije. U ovom završnom radu je analizirano kako su zajedničko tržište, carinska unija i zajednička trgovinska politika utjecali na vanjsku trgovinu Republike Hrvatske. Prikazana je vanjska trgovina prije ulaska u Europsku uniju i nakon ulaska. U radu je promatran isključivo uvoz i izvoz roba.

Zaključak rada je da je ulazak u Europsku uniju pozitivno utjecao na vanjsku trgovinu Republike Hrvatske, ali da će trebati još vremena da se uspostavi osjetan napredak Hrvatske kroz članstvo u EU.

Ključne riječi: Hrvatska, Europska unija, Zajedničko tržište, Vanjska trgovina

SUMMARY

Croatia became a full member of the European Union in 2013. This final paper analyzes the influence of the common market, the customs union and the common trade policy on the foreign trade of the Republic of Croatia. The foreign trade has been analyzed before and after joining the European Union. The paper exclusively observed the import and export of goods.

The conclusion of this paper is that joining the European Union had a positive impact on the foreign trade of the Republic of Croatia, but it will take time for Croatia to make a noticeable progress through EU membership.

Key words: Croatia, European Union, Common Market, Foreign Trade

LITERATURA

1. Baldwin R., Wyplosz C.(2015.) The Economics of European integration, McGraw-Hill Education, UK
2. Carinska uprava Republike Hrvatske (2018.), (6.8.2018.) raspoloživo na: (<https://carina.gov.hr/>)
3. D. Derado (2008.): Effects of the eastern EU-enlargement on Croatia – A trade analysis, Management, Vol. 13, str. 38, raspoloživo na: (<https://hrcak.srce.hr/file/40230>)
4. Državni zavod za statistiku (2015.): Robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom u 2014. (12.8.2018.), raspoloživo na: (https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2015/04-02-02_01_2015.htm)
5. Državni zavod za statistiku (2017.): Robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom u 2016 .(5.8.2018), raspoloživo na: (https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/04-02-02_01_2017.htm)
6. Državni zavod za statistiku (2018.): Robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom u 2017.Konačni podaci.(5.8.2018.) , raspoloživo na: (https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/04-02-02_01_2018.htm)
7. European commision: EU position in world trade, (27.4.2018.) ,raspoloživo na: (<http://ec.europa.eu/trade/policy/eu-position-in-world-trade/>)
8. Europska unija (2018.), (7.8.2018.) raspoloživo na: (https://europa.eu/european-union/documents-publications/slide-presentations_hr)
9. Hegedüs Z. , Kiss J. (2014.): The impact of ten years of European Union membership on Hungarian agricultural trade, Studies in Agricultural Economics 116, str. 91-105, raspoloživo na: (<https://ageconsearch.umn.edu/bitstream/183182/2/07-1407.pdf>)
10. Hrvatska gospodarska komora (2012.): Vodič kroz promjene u vanjskoj trgovini nakon pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji
11. Hrvatska gospodarska komora (2017.): Kretanje BDP-a u Hrvatskoj- Izvori rasta i posljedice, Odjel za makroekonomske analize, str. 8-10, raspoloživo na: (<https://www.hgk.hr/documents/kretanje-bdp-a-u-hrvatskoj-izvori-rasta-i-posljedice5addcdb7bc19c.pdf>)
12. Ibrišimović F. (2006.), Carinski sustav Republike Hrvatske, Poslovni Zbornik, Zagreb

13. Kandžija V. (2003.): Gospodarski sustav Europske unije, sveučilišni udžbenik, Ekonomski fakultet Rijeka
14. Kovač I. (2012):Trendovi i karakteristike međunarodne robne razmjene Republike Hrvatske, Ekonomski Vijesnik (12.8.2018.), str. 43-63 raspoloživo na: (https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=126274)
15. Krajišnik M., Žutić A. (2017.) Impact of the Enlargement of the European Union on the Foreign trade and development of the new members, Economics Vol 5, No 1, (14.9.2018.), str. 38-50
16. Liberal.hr, (1.9.2018.) raspoloživo na: (<https://liberal.hr/index.php>)
17. Lider (1.9.2018.) raspoloživo na: (<https://lider.media/>)
18. Mintas-Hodak Lj. (ur.) (2004.), Uvod u Europsku uniju, Mate d.o.o., Zagreb
19. Mintas-Hodak Lj. (ur.) (2010.), Uvod u Europsku uniju, Mate d.o.o., Zagreb
20. Molle W.(2006.), The economics of European integration, Ashgate Publishing Limited, England
21. Petrović M., Ross Smith N.(2013.): „In Croatia's slipstream or on an alternative road? Assessing the objective case for the remaining Western Balkan states acceding into EU“, Southeast European and Black Sea studies,(6.9.2018.) Vol 13. No.4, str: 553.-555.
22. Poslovni dnevnik, (30.8.2018.)
23. Ranilović N. (2017.) The Effects of Economic Integration on Croatian Merchandise Trade, HNB, Zagreb, (14.9.2018.), str. 3-4, raspoloživo na: (<https://www.hnb.hr/>)
24. Statistički ljetopis (2017.), raspoloživo na: (https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2017/sljh2017.pdf)
25. Turčić Z. (2015.): Hrvatsko gospodarstvo u vanjskotrgovinskoj razmjeni, Poslovna izvrsnost Vol 9 No. 1 (21.7.2018.), str. 168-169, raspoloživo na: (<https://hrcak.srce.hr/139873>)
26. Šimić A.(2005.): Prekogranična suradnja u Europi s posebnim osvrtom na Hrvatsku, Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija, Zagreb

POPIS SLIKA, GRAFIKONA I TABLICA

Grafikon 1: Stanovništvo Europske unije (u milijunima) 2015. godine u usporedbi s ostalim dijelovima svijeta

Grafikon 2: Veličina gospodarstva: Bruto domaći proizvod za 2014. u bilijunima eura

Grafikon 3: Glavni sudionici u međunarodnoj trgovini robom, 2016. (u milijardama EUR)

Grafikon 4: Najvažnije zemlje partneri u izvozu i uvozu Republike Hrvatske u 2009.

Grafikon 5: Izvoz i uvoz Hrvatske prema nekim ekonomskim grupacijama 2014. u tisućama kuna

Grafikon 6: Vanjska trgovina robe i usluga novih članica EU (% BDP-a)

Grafikon 7: BDP za EU 13 u razdoblju od 2007. do 2013. godine u milijunima eura

Tablica 1: Trgovina Hrvatske sa potpisnicama CEFTA-e i Europskom unijom, mil kn, 2003.-2012.

Tablica 2: Izvoz i uvoz Hrvatske prema zemljama EU u tisućama kuna

Tablica 3: Robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom, tisuće kuna, 2014.-2017.

Tablica 4: Godišnja stopa rasta realnog BDP-a u Hrvatskoj između 2009. i 2015.

Slika 1: Realne stope rasta Hrvatskog BDP-a